

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ШЕВЧЕНКО ІРИНА ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 657.6 : 336.14 (043.3)

**РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО АУДИТУ ВИКОНАННЯ
БЮДЖЕТНИХ ПРОГРАМ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник – кандидат економічних наук, професор

Дікань Лариса Василівна,

Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця,

професор кафедри економічного консалтингу.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент

Слободяник Юлія Борисівна,

ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»,

професор кафедри аудиту;

кандидат економічних наук

Шевченко Наталія Володимирівна,

Управління Північно-східного офісу Держаудитслужби
в Сумській області,

начальник управління.

Захист відбудеться 5 липня 2018 року о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради, шифр Д 64.055.02, у Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця за адресою: 61166, м. Харків, пров. Інженерний, 1-А.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця за адресою: 61166, м. Харків, пров. Інженерний, 1-А.

Автореферат розісланий 5 червня 2018 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

І.М. Герашенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Створення ефективної системи управління державними фінансами як основи розвитку всіх сфер реалізації державної політики потребує своєчасного та дієвого контролю, який би дозволив забезпечити відкритість, прозорість та підзвітність державних органів суспільству. Ось чому сучасний етап реформування економіки країни об'єктивно вимагає впровадження нової форми державного фінансового контролю – державного фінансового аудиту, зокрема виконання бюджетних програм.

Впровадження державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм (далі – ДФАВБП) в систему державного фінансового контролю обумовлено необхідністю контролювання не тільки раціональності та цільовій спрямованості освоєння державних коштів, але й оцінювання їх ефективності, результативності та соціальної значущості. Крім того, державний фінансовий аудит виконання бюджетних програм забезпечує комплексне дослідження причин, як реальних, так і потенційних, неефективного витрачання бюджетних коштів і передбачає обґрунтування і розроблення відповідних рекомендацій і пропозицій як для об'єктів контролю, в рамках функціонування яких були виконані контрольні заходи, так і його суб'єктів (Рахункової палати України та Державної аудиторської служби України).

Необхідність розвитку ДФАВБП також підсилюється наявністю значної кількості бюджетних програм та обсягами їх фінансування. Це, в свою чергу, може спричинити випадки шахрайства та розкрадання бюджетних коштів й державного майна. І хоча державний фінансовий аудит виконання бюджетних програм є переважно новим явищем в теорії та практиці державного фінансового контролю України, саме він є одним з важелів підвищення рівня фінансової дисципліни у використанні бюджетних коштів та зменшення обсягів бюджетно-фінансових зловживань та злочинів. Його розвиток, з одного боку, підвищить ефективність витрачання бюджетних коштів, а з іншого — дасть можливість наблизити умови та порядок його проведення до міжнародних вимог. Проблемним питанням розвитку системи державного фінансового аудиту останнім часом присвячено багато праць вчених та практиків. Так, передумови розвитку, теоретичні засади, питання стандартизації, методологія, типологія державного фінансового аудиту в цілому та державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм зокрема, висвітлено в працях таких зарубіжних і вітчизняних вчених як Р. Адамс, А. Аренс, О. І. Барановський, І. В. Басанцов, В. В. Бурцев, А. Виссер, Л. В. Дікань, В. Ф. Піхоцький, Ю. Б. Слободяник, Л. В. Сухарева, В. Ю. Трайтлі, В. В. Філіпова, А. В. Хмельков, І. Ю. Чумакова, Н. В. Шевченко, О. А. Шевчук та багатьох інших. Однак недостатньо опрацьованими залишаються питання удосконалення понятійного апарату ДФАВБП, обґрунтування цільових характеристик, механізму, методів оцінки рівня та якості його розвитку.

Актуальність зазначених питань зумовила вибір теми дисертації, визначила об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота відповідає основним напрямкам наукових досліджень Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця за науково-дослідними темами: «Організація системи фінансового контролю для забезпечення фінансової безпеки підприємства» (номер державної реєстрації 0114U006547), за якою здобувачем

розроблено підрозділи «Сутність, роль та значення державного фінансового аудиту як складової системи фінансового контролю», «Загальна характеристика ТОВ ФІРМА «АНТАРЕС-ЮВ» та аналіз його фінансового стану», що містить загальні концептуальні положення державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм; «Аналіз та оцінка організації внутрішнього контролю суб'єктів господарювання» (номер державної реєстрації 0116U005218), за якою здобувачем розроблено підрозділ «Розвиток державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм як різновиду внутрішнього державного фінансового контролю», в якому запропоновано систему ДФАВБП.

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційної роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні та розробленні науково-методичних підходів і практичних рекомендацій з подальшого розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм.

Відповідно до визначеної мети в роботі поставлено такі завдання:

розкрити економічний зміст, доповнити класифікацію та критерії виконання бюджетних програм;

уточнити понятійний апарат державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм;

обґрунтувати цільові характеристики та структурні елементи системи державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм;

проаналізувати основні тенденції розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм;

розробити методичний підхід до оцінки рівня розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм;

удосконалити науковий підхід до оцінки якості державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм;

обґрунтувати механізм розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм.

Об'єкт дослідження – процес розвитку державного фінансового аудиту в Україні.

Предмет дослідження – теоретичні положення, методичні підходи, методи та інструменти забезпечення розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм з урахуванням міжнародних вимог.

Методи дослідження. Для досягнення визначеної мети і вирішення поставлених завдань використано систему загальнонаукових і спеціальних методів дослідження: *логічного узагальнення* – для узагальнення теоретичних моделей, розкриття сутнісних і типологічних характеристик ДФАВБП; *структурно-логічного аналізу* – для визначення взаємозв'язків між основними поняттями дослідження та його етапами; *системний та системно-процесний підходи* – для обґрунтування теоретичних положень розвитку ДФАВБП; *теорія графів* – для зображення взаємозв'язку тезауруса поняття «державний фінансовий аудит виконання бюджетних програм»; *морфологічний та гносеологічний аналіз* – для визначення сутності поняття «державний фінансовий аудит виконання бюджетних програм»; *графоаналітичний і порівняльний методи* – для дослідження тенденцій розвитку ДФАВБП; *системний підхід* – для обґрунтування змісту державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм; *економетричного моделювання* на основі екстраполяційного прогнозування – для побудови трендових моделей динаміки запланованих видатків на фінансування бюджетних програм; *метод експертних оцінок* –

для визначення впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на стан ДФАВБП; *метод таксономії* – для оцінки рівня розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм; *теорія ігор* – для оцінки якості ДФАВБП; *графічний метод* – для наочного зображення статистичних даних і схематичної побудови теоретичних і практичних положень дисертації.

Теоретичною основою дослідження є наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених та фахівців із питань державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм. Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові документи з питань державного фінансового контролю і аудиту взагалі та ДФАВБП зокрема, офіційні матеріали Державної служби статистики України.

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційної роботи полягає в розробленні й обґрунтуванні теоретико-методичного забезпечення подальшого розвитку ДФАВБП. Основні результати, що містять елементи наукової новизни, полягають у такому:

удосконалено:

методичний підхід до оцінки рівня розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм, відмінність якого полягає у: виокремленні показників, що характеризують фінансове, організаційне, ресурсне та функціональне забезпечення розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм; визначенні рівня розвитку державного фінансового аудиту за інтегральним таксонометричним показником; побудові шкали такої оцінки та інтерпретації її результатів, що дозволяє збалансувати фінансові потоки та визначити пріоритетні напрями розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм;

науковий підхід до оцінки якості державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм, який на відміну від існуючих, передбачає: визначення зацікавлених сторін при оцінці якості державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм; відбір критеріїв якості державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм; виконання поступового перебору критеріїв якості державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм; визначення цільових орієнтирів зацікавлених сторін та впровадження процедури ітерації вибору оптимального складу критеріїв якості, що дозволить обґрунтувати раціональний розподіл державних фінансових ресурсів при затвердженні бюджетних програм;

механізм розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм, особливістю якого є виділення двох векторів розвитку – функціонального, який характеризує зміну цільового спрямування ДФАВБП та передбачає встановлення соціально-економічного ефекту від реалізації того чи іншого бюджетного проекту, та процесного, що ідентифікує аудиторський ризик та визначає рівень його суттєвості на основі застосування міжнародних стандартів аудиту. Це дасть можливість обґрунтувати напрями фінансування розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм;

класифікацію бюджетних програм за рахунок введення додаткової класифікаційної ознаки «залежно від ступеня ризику невиконання програми», що дозволить своєчасно визначати ймовірність невиконання бюджетної програми та можливу причину ризику, оптимізувати потоки грошових коштів та склад їх розпорядників, оцінити необхідність та доцільність об'єднання кількох бюджетних програм одного головного розпорядника

коштів в одну програму;

дістали подальшого розвитку:

визначення поняття «державний фінансовий аудит виконання бюджетних програм», яке на відміну від існуючих враховує таку морфологічну ознаку як багатоваріантність очікуваного результату, що дозволить простежити багатовекторність прояву державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм та стане підґрунтям для оцінки його якості;

структурні елементи системи державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм, до складу яких на відміну від існуючих, включено: теоретико-методологічний базис, ресурсне забезпечення, організаційне забезпечення, функціональний потенціал, комунікаційний блок (у їх взаємозв'язку), що уможливило обґрунтування пропозицій з припинення бюджетної програми чи забезпечення її своєчасного та повного виконання із залученням оптимального обсягу державних фінансових ресурсів;

цільові характеристики державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм, які на відміну від існуючих забезпечують: економічність використаних фінансових ресурсів; релевантність факторів впливу на результат; зменшення їх негативного впливу; створення резервів державних фінансових ресурсів; отримання соціально-економічного ефекту. Це дозволить підвищити ефективність управління державними фінансовими ресурсами, спрямованих на виконання бюджетних програм.

Практичне значення результатів роботи полягає в доведенні до рівня практичних рекомендацій обґрунтованих теоретичних положень та розроблених методичних підходів. Зокрема: розроблено методичний підхід до оцінки рівня розвитку ДФАВБП, який дозволяє оцінити рівень розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм та якісно його інтерпретувати; методичний підхід до оцінки якості ДФАВБП, який дозволяє визначати зацікавлені сторони при оцінці якості державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм, відібрати критерії якості ДФАВБП, що уможливило раціональне розподілення державних фінансових ресурсів при затвердженні бюджетних програм. Запропоновані у дисертації висновки і рекомендації, що мають прикладне значення, впроваджені в діяльність господарюючих суб'єктів: Чемужівської сільської ради Зміївського району Харківської області, де застосовано механізм розвитку в частині підходу до оцінки ризиків при проведенні внутрішнього ДФАВБП (довідка про практичне використання результатів № 2475/01 від 15.06.2017 року); Територіального управління Рахункової палати по Харківській, Сумській та Полтавській областях (м. Харків), де впроваджено механізм розвитку ДФАВБП та пропозиції стосовно оцінки рівня розвитку ДФАВБП на підставі шкали такої оцінки (довідка про практичне використання результатів № 356-01/3 від 23.06.2017 року). Викладені в дисертації розробки використовуються в навчальному процесі Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця при викладанні навчальних дисциплін «Державний фінансовий контроль» для підготовки фахівців освітнього ступеня «бакалавр»; «Аудит державних фінансів» для підготовки фахівців освітнього ступеня «магістр» (довідка № 17/86-36-168 від 29. 08. 2017 року).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науково-дослідною роботою, всі результати якої одержані безпосередньо автором і знайшли відображення в наукових публікаціях. Особистий внесок здобувача в роботах, які

виконано у співавторстві, наведено у списку опублікованих праць за темою дисертації.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і висновки, викладені в дисертації, доповідалися на 9 міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема на: X Міжнародна научна практична конференція «Бъдещето въпроси от света на науката - 2014» (м. Софія, 2014 р.); Міжнародній науково-практичній заочній конференції студентів і молодих учених вищих технічних навчальних закладів «Інтеграційні процеси та інноваційні технології. Досягнення та перспективи технічних наук» (м. Харків, 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції молодих учених та студентів «Розвиток європейського простору очима молоді: економічні, соціальні та правові аспекти» (м. Харків, 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Глобальні проблеми економіки та фінансів» (м. Київ – м. Відень – м. Прага, 2015р.); VIII Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання економічних наук» (м. Запоріжжя, 2015 р.); Міжнародних науково-практичних Інтернет-конференціях, присвячених видатному вченому-економісту О. Г. Ліберману «Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики» (м. Харків, 2015 р., 2016 р.); III Міжнародній конференції «Наука як рушійна антикризова сила» (м. Київ, 2016 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Можливості та перспективи забезпечення сталого розвитку економіки України» (м. Ужгород, 2016 р.).

Публікації результатів досліджень. Основні результати і висновки дисертації знайшли відображення в 17 наукових працях загальним обсягом 32,2 ум.-др. арк., з яких дисертанту належить 8,7 ум.-др. арк.; серед них розділи у 2-ох монографіях, 5 статей (з них 4 – статті у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз та 1 стаття в іноземному виданні), 9 публікацій за матеріалами конференцій, які відображають основні результати дисертації, 1 стаття в інших виданнях.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації складає 282 сторінки (11,75 ум.-друк. арк.). Текст дисертації містить 30 таблиць (з них 9 займають 11 повних сторінок), 33 рисунки (з них 4 займають 4 повних сторінки), 16 додатків – на 62 сторінках, список використаних джерел із 191 найменування на 21 сторінці. Основний текст дисертації становить 199 сторінок (8,29 ум.-друк. арк.).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, сформульовано мету, завдання, методи дослідження, визначено наукову новизну і практичне значення одержаних результатів.

У **першому розділі** – «Теоретичні засади розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм» – розкрито економічний зміст, класифікацію та критерії виконання бюджетних програм, уточнено понятійний апарат, який стосується державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм, обґрунтовано цільові характеристики та елементи системи державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм.

На підставі аналізу та узагальнення поглядів учених у дисертації розкрито економічний зміст бюджетних програм, що полягає у формуванні взаємопов'язаних соціально-економічних, науково-дослідних, виробничих та організаційних заходів, спрямованих на досягнення конкретного соціально та економічно значущого ефекту.

Уточнено класифікаційні ознаки бюджетних програм та розкрито їх види. Крім вже існуючих, запропоновано додаткову класифікаційну ознаку «залежно від ступеня ризику невиконання програми», що дозволить своєчасно визначати вірогідність невиконання бюджетної програми, його можливу причину та оптимізувати потоки грошових коштів і склад розпорядників, оцінити необхідність та доцільність об'єднання кількох бюджетних програм одного головного розпорядника коштів в одну програму або об'єднання їх за галузевим принципом шляхом передачі іншим головним розпорядникам коштів відповідно до здійснюваних ними функцій при зменшенні кількості головних розпорядників коштів.

На основі визначення сутності бюджетної програми виокремлено критерії її виконання, яким відповідають показники: 1) економічної ефективності, що характеризують співвідношення фінансових ресурсів та якості наданих бюджетних послуг; 2) соціальної ефективності, що визначають дотримання мінімальних соціальних стандартів та їх поступове підвищення; 3) результативності, які враховують ступінь виконання бюджетної програми за метою та завданнями, відхилення фактичного результату від цільового значення та запланованих заходів; 4) економічності, що визначають досягнутий економічний ефект від реалізації бюджетної програми та обсяг витрачання коштів на одиницю виробленої продукції; 5) якості, які відображають якісні характеристики наданих послуг (товарів, робіт). Доведено, що така система показників виконання бюджетних програм дозволить розподілити бюджетні фінансові ресурси не лише враховуючи наявності коштів, а й соціально-економічну ефективність. Також це дасть можливість посилити відповідальність розпорядників бюджетних коштів за кількість та якість наданих населенню послуг (товарів, робіт). Крім того, використання зазначених показників зменшує загрозу прийняття неаргументованих суб'єктивних рішень щодо реалізації бюджетної політики і підвищує контрольованість ефективності витрачання бюджетних коштів та її значущості.

У дисертації визначено етапи розвитку ДФАВБП та доведено, що його появі передували новий соціально-економічний процес (ринкові умови господарювання, що потребують забезпечення ефективності використання фінансових ресурсів держави, їх збереження за умови відкритості, прозорості й підзвітності державних органів управління), який одночасно, став основою його сталого розвитку. Аналіз існуючих підходів до визначення поняття «державний фінансовий аудит виконання бюджетних програм» дозволив виявити їхню неоднозначність щодо термінологічного апарату та сутнісної складової, його призначення, носіїв і структури. Виходячи з цього, в роботі проведено морфологічний та гносеологічний аналіз дефініції «ДФАВБП» й уточнено її визначення. Під ДФАВБП пропонується розуміти різновид державного фінансового аудиту, який передбачає систематичне дослідження законності, економічності та ефективності управління державними ресурсами при виконанні бюджетних програм, достовірності та раціональності витрат, спрямованих на досягнення мети бюджетної програми, виявлення резервів підвищення її результативності та отримання соціально-економічного ефекту від її реалізації. Підґрунтям і відмінністю удосконаленого визначення є така морфологічна ознака як «багатоваріантність очікуваного результату».

Запропоновано уточнену класифікацію ДФАВБП, в якій разом з вже існуючими виокремлено такі класифікаційні ознаки як мета здійснення (оцінка результативності управлінської діяльності; оцінка ступеня досягнення результатів; оцінка ризиків, що

впливають на досягнення результатів; підвищення результативності бюджетної програми) та аспекти контролю (оцінка обґрунтованості мети програми; аналіз відповідності завдань цілям програми; оцінка якісних показників програми; оцінка витратоємності; аналіз оптимальності структури витрат). Практичне використання класифікації ДФАВБП дозволить підвищити ефективність управління фінансовими потоками, розкрити механізм функціонування відносин, які він характеризує, виявити специфічні особливості його різних складових.

Уточнено цільові характеристики «ДФАВБП», які враховують: ефективність прийнятих управлінських рішень, економічність використаних ресурсів, релевантність факторів впливу на результат; рекомендації щодо зниження їх негативного впливу; створення резервів державних фінансових ресурсів; отримання соціально-економічного ефекту. В роботі побудовано систему ДФАВБП (рис. 1), яка включає контролюючу та контрольовану підсистеми, взаємозв'язок між якими підсилюється факторами впливу (зовнішніми та внутрішніми), пріоритетна дія яких визначає цілі ДФАВБП.

Система ДФАВБП є складною, абстрактною, динамічною та відкритою. Це підтверджується наявністю: 1) теоретико-методологічного базису, що формує наукове підґрунтя для комплексного аналізу об'єкту дослідження і включає методологію, наукове обґрунтування, стратегію, концепцію; 2) ресурсного забезпечення, а саме: кадрового, методичного, фінансового, технічного, матеріального, інформаційного; 3) організаційного забезпечення щодо упорядкування контрольного середовища, регламентації дій державного аудитора, організації документообігу; 4) функціонального потенціалу, що передбачає можливість виконання основних функцій – превентивної та захисної; 5) комунікаційного блоку, який включає інформаційні потоки, кодування, процес і засоби передачі інформації. Обґрунтована структура елементів системи державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм дозволяє визначити їх взаємозв'язок, який забезпечує здійснення об'єктивної оцінки ступеня виконання бюджетної програми й визначення доцільності її подальшої реалізації. Це, в свою чергу, надає можливість обґрунтування пропозицій щодо припинення бюджетної програми чи забезпечення її своєчасного та повного виконання із залученням оптимального обсягу державних фінансових ресурсів.

У другому розділі – «Сучасний стан розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм» – визначено основні тенденції розвитку ДФАВБП та проаналізовано вплив факторів на його стан.

Аналіз стану розвитку ДФАВБП проведено за двома суб'єктами державного фінансового контролю – Державної аудиторської служби України (Держаудитслужби України) та Рахункової палати України (РПУ). У результаті аналізу діяльності Держаудитслужби України встановлено, що протягом 2011-2016 рр. проведено загалом понад 4,0 тис. контрольних заходів. І хоча питома вага державних аудитів в діяльності Держаудитслужби, порівняно з іншими контрольними закладами, невелика (менше 5%), органами Держаудитслужби встановлено втрачену можливість отримання доходів у сумі понад 790,5 млн грн, у тому числі бюджетами – більше 547,0 млн грн. Крім того, майже на 3,0 тисячах об'єктах встановлено майже 3,1 млрд грн незаконних і не за цільовим призначенням здійснених витрат та недостач матеріальних і фінансових ресурсів, у тому числі понад 1,0 млрд грн – по операціях з бюджетними коштами.

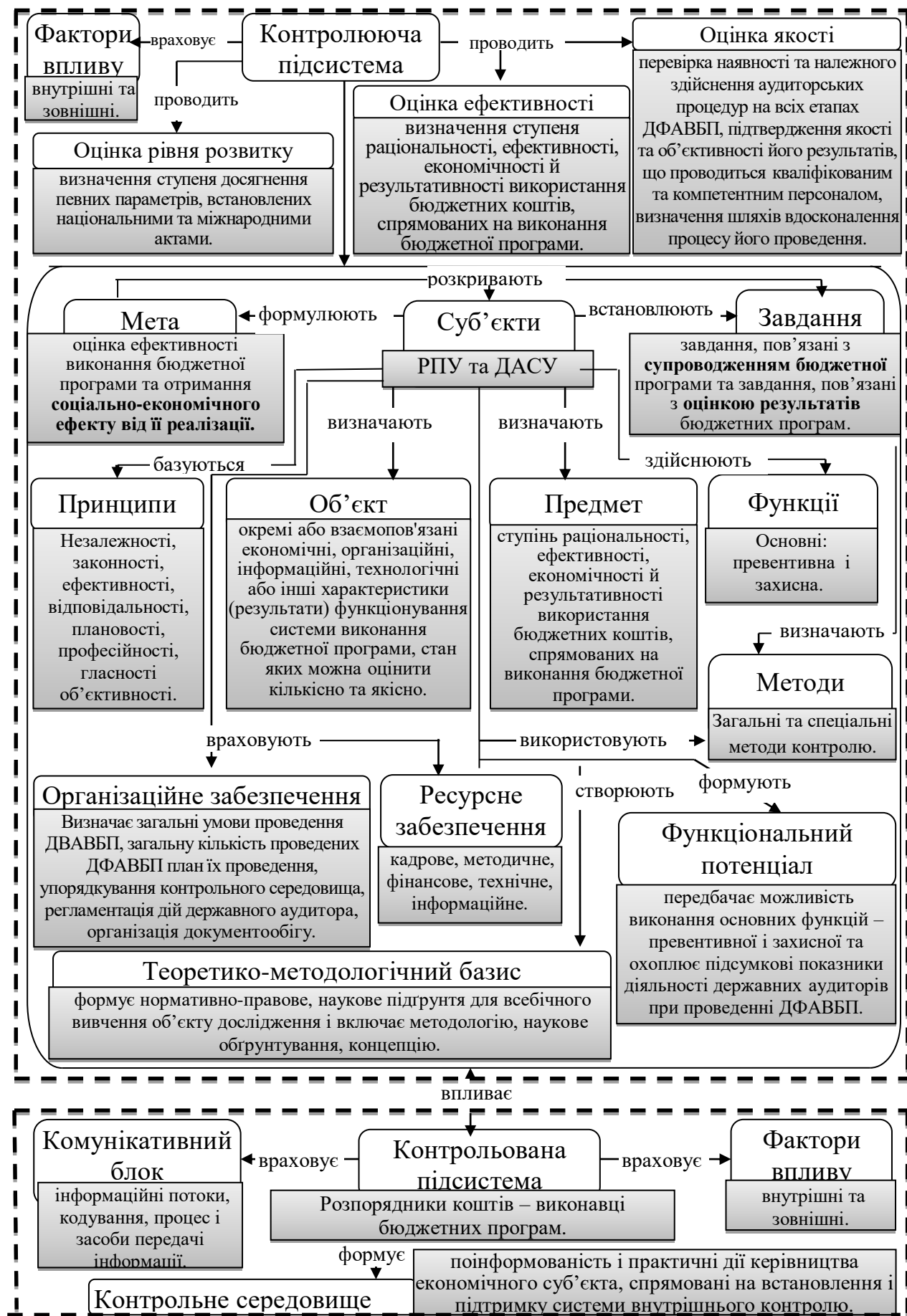

Рис. 1. Система державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм

Встановлено, що кількість ДФАВБП скоротилася вдвічі за 2011-2016 рр. В той же час, упродовж 2016 року загальні обсяги надходжень коштів внаслідок впровадження (врахування) пропозицій та рекомендацій державних аудиторів склали понад 18,9 млн грн, з яких 1,4 млн грн надійшло до державного бюджету; 15,7 млн грн - до місцевих бюджетів усіх рівнів та майже 1,8 млн грн – безпосередньо суб'єктам господарювання. В роботі визначено, що розвиток ДФАВБП, суб'єктом якого виступає Держаудитслужба, проводиться також в рамках Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю на період до 2017 року. У зв'язку з цим встановлено, що частка внутрішніх державних фінансових аудитів виконання бюджетних програм в загальній кількості внутрішніх аудитів у 2016 р. збільшилася до 15 %, а їх результативність до 20%. (рис. 2).

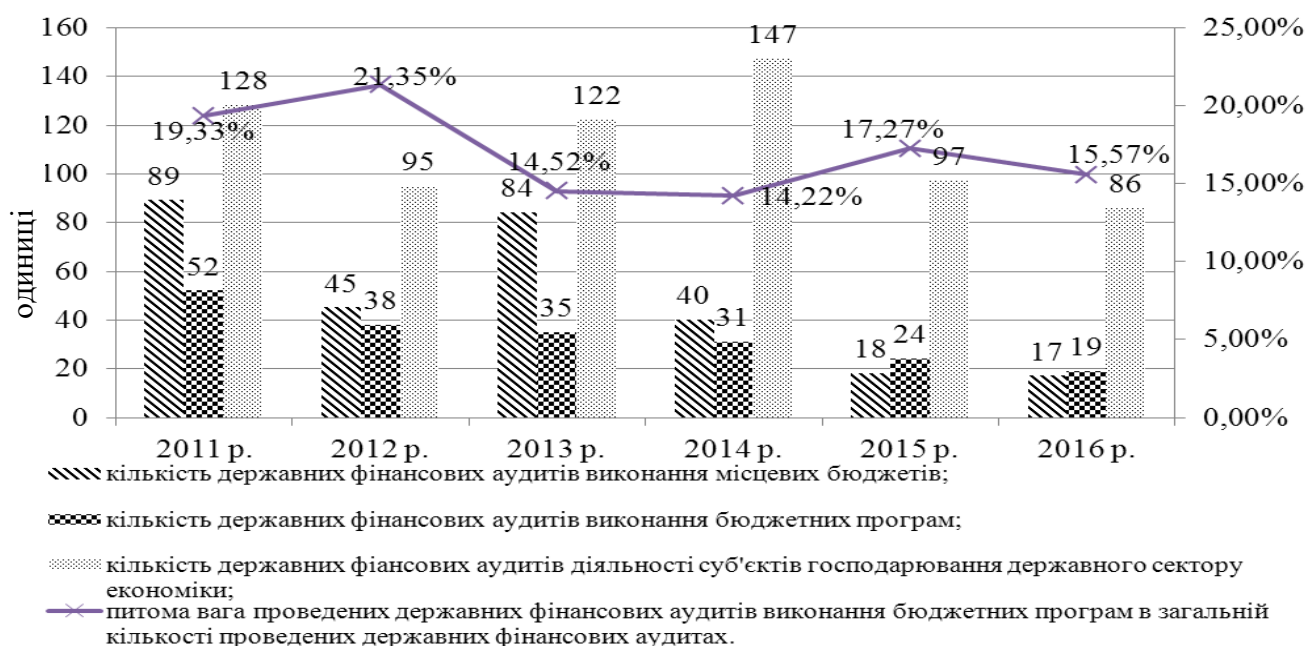

Рис. 2. Види державного фінансового аудиту, що здійснювалися органами Держаудитслужби та питома вага ДФАВБП в загальній кількості державних фінансових аудитів за період 2011-2016 рр.

Аналіз контрольних-аналітичних заходів, проведених упродовж 2011-2016 рр. Рахунковою палатою України, свідчить, що більшість порушень бюджетного законодавства продовжують мати системний характер і повторюються із року в рік. Так, у 2016 році аудиторами Рахункової палати виявлено порушень бюджетного законодавства, неефективного використання коштів Державного бюджету України, а також порушень і недоліків при адмініструванні доходів державного бюджету на загальну суму 16 млрд. 963,1 млн. грн. Це майже на 6 млрд. грн. менше ніж у 2015 р. та майже у 2 рази більше ніж у 2011 році.

При цьому найбільш характерними за обсягами виявлених РПУ фінансових порушень у 2011-2016 рр., що супроводжують виконання бюджетних програм є: планування з порушенням чинного законодавства та за відсутності правових підстав (у 2015 та 2016 рр. фінансові порушення склали близько 2 млрд. грн., що у двічі більше ніж у 2011-2014 рр.); використання бюджетних коштів без належних нормативно-правових підстав (сума порушень становила 3 млрд. 424,5 млн. грн., що близько у 1,5 рази більше

ніж у 2014 та 2015 рр.); використання коштів державного бюджету з порушенням чинного законодавства (у 2016 році сума порушень склала 785,4 млн. грн., що на 84,1 млн. грн. менше ніж у 2014 р.); порушення підчас здійснення закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти (125 млн. грн., що майже у 6 разів менше ніж у 2011- 2015 рр.); порушення, пов'язані з неналежним веденням бухгалтерського обліку (145,4 млн. грн., що майже у 2 рази менше ніж у попередніх роках).

На підставі аналізу порядку проведення та реалізації результатів за допомогою матричного підходу щодо суб'єктів його здійснення визначено, яким чином на практиці трансформувалися окремі складові цього порядку чи елементи його забезпечення. Так, встановлено, що й Держаудитслужбою й РПУ проводиться ДФАВБП з урахуванням планування та попереднього аудиту, висування гіпотез та розробки програми, використання вибірових методів дослідження та складання аудиторського звіту. Також проводиться оцінка виконання показників паспорта бюджетних програм, визначається продуктивність, економність та результативність бюджетної програми, надаються пропозиції за результатами аудиту. Проте, встановлено, що залишається недостатньо розробленим нормативно-правове забезпечення в сфері ДФАВБП, відсутні національні стандарти його проведення, а міжнародні застосовуються частково, також майже не проводиться оцінка якості проведеного аудиту виконання бюджетних програм. Більш того, ДФАВБП не виконує превентивної функції контролю і це є найбільш пріоритетним та об'єктивно необхідним напрямком його подальшого розвитку.

У дисертації проведено аналіз впливу факторів на виконання бюджетних програм як об'єкту державного фінансового аудиту, в рамках якого визначено, що за період 2011-2016 рр. кількість бюджетних програм зменшилася майже у два рази. Проте, обсяг коштів, виділених на фінансування цієї кількості бюджетних програм, значно зменшений у 2014 році (на 101878,2 млн. грн.), у 2016 році зріс майже в п'ять разів. Для прогнозування обсягів фінансування бюджетних програм у роботі побудовано лінію тренду, здійснено її екстраполяцію (рис. 3) та доведено існування тенденції до подальшого збільшення обсягів фінансування. Побудована прогнозна модель є якісною (коефіцієнт детермінації – $R^2 = 0,9044$).

Рис. 3. Поліноміальний тренд запланованих витратків на фінансування бюджетних програм

Застосування прогнозної моделі дозволяє передбачити можливі обсяги фінансових порушень, що призводять до втрат фінансових ресурсів, та забезпечити дієвість ДФАВБП.

У третьому розділі – «Розвиток методичного забезпечення державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм» – розроблено методичний підхід до оцінки рівня розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм, удосконалено науковий підхід до оцінки якості державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм, обґрунтовано механізм розвитку державного фінансового аудиту бюджетних програм.

У дисертації обґрунтовано методичний підхід до оцінки рівня розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм, що включає послідовність етапів:

- 1) обґрунтування показників оцінки рівня розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм;
- 2) оцінка рівня розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм за допомогою метода таксономії;
- 3) побудова шкали оцінки рівня розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм за допомогою теорії нечітких множин;
- 4) інтерпретація результатів оцінки рівня розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм.

За розробленим методичним підходом виокремлено складові системи показників оцінки рівня державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм:

- 1) організаційне забезпечення, що розкриває загальну інформацію проведення внутрішнього аудиту в бюджетній установі, а саме: кількість проведених державних фінансових аудитів виконання бюджетних програм, їх відповідність запланованим;
- 2) фінансове забезпечення, яке спрямоване на розкриття фінансової складової від проведення державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм, що дає можливість оцінити кількість виявлених та відшкодованих фінансових порушень при проведенні державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм, а також економічний ефект від його результатів;
- 3) ресурсне забезпечення, що характеризує кадровий потенціал державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм, а саме – укомплектованість державними аудиторами, їх кваліфікаційні якості та можливість залучення незалежних експертів до проведення державних аудитів;
- 4) функціональне забезпечення, яке враховує підсумкові показники діяльності державних аудиторів при проведенні державних фінансових аудитів виконання бюджетних програм, а саме: кількість рекомендацій, які були впроваджені за результатами державних фінансових аудитів виконання бюджетних програм, а також наявність державних фінансових аудитів виконання бюджетних програм, що проводилися з урахуванням міжнародних вимог проведення аудитів в державному секторі економіки (визначення ризиків, суттєвості).

З використанням складових і системи показників проведено оцінку рівня розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм за таксономічним показником, кількісні значення якого мали тенденцію зниження, що характеризує зменшення рівня розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм (рис. 4).

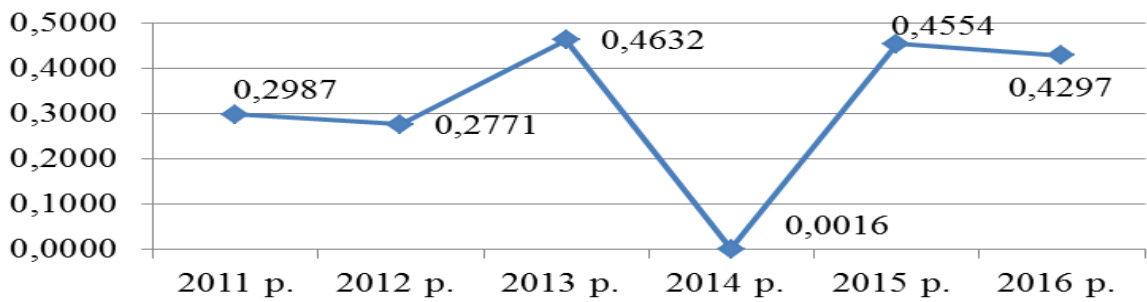

Рис.4. Динаміка таксономічного показника, що визначає рівень розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм за 2011-2016 рр.

За допомогою теорії нечітких множин побудовано трьохінтервальну шкалу оцінки рівня розвитку ДФАВБП (табл. 1)

Таблиця 1

Шкала оцінки рівня розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм

Рівень розвитку ДФАВБП	Інтервали шкали оцінки рівня розвитку ДФАВБП
Нормальний	[0,3642-1,0000)
Задовільний	(0,1377-0,3642]
Критичний	(0,0000-0,1377]

У дисертації обґрунтовано науковий підхід до оцінки якості державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм, що базується на теорії ігор (рис. 5).

Рис.5. Науковий підхід до оцінки якості державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм

Реалізація даного підходу складається з чотирьох етапів: визначення зацікавлених сторін при оцінці якості державного аудиту (вибір гравців); відбору критеріїв якості державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм (визначення стратегій гри); поступового перебору критеріїв якості державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм; визначення оптимального поєднання критеріїв якості (стратегій гравців).

В якості гравців при застосуванні запропонованого методичного підходу виступають: об'єкт ДФАВБП; державні аудитори, які беруть участь у перевірці; суб'єкт державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм.

При цьому визначено такі критерії якості державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм (стратегії гри): дотримання діючого законодавства (стратегія 1); кваліфікаційна відповідність кадрового забезпечення (стратегія 2); реалізація рекомендацій наданих після проведення державного фінансового аудиту (стратегія 3); достатність правового, методичного, фінансового, технічного забезпечення (стратегія 4). Для інтерпретації запропонованого наукового підходу введено шкалу градації рівнів якості процесу ДФАВБП на високий, середній та низький. Застосування запропонованого наукового підходу до оцінки якості ДФАВБП дозволяє мінімізувати часові та трудові витрати здійснення аудиторських процедур; встановити недостовірність або необ'єктивність висновків за результатами державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм.

При цьому характеристика кожного рівня буде залежати від дотримання зазначених стратегій гри. На підставі поступового перебору критеріїв якості (стратегій гри) визначено рівень якості ДФАВБП. За умовами де 1 – означає дотримання критерію, 0 – його відсутність, а (0) – можливий варіант вибору (табл. 2).

Таблиця 2

Матрична модель оцінки якості державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм

Учасники (гравці)	Стратегії			
	дотримання діючого законодавства	відповідність кадрового забезпечення	реалізація рекомендацій наданих після проведення ДФАВБП	достатність правового, методичного, фінансового, технічного забезпечення.
Високий рівень якості процесу ДФАВБП				
Об'єкт ДФАВБП	1	1	1(0)	1(0)
Державні аудитори	1	1	1(0)	1(0)
Суб'єкт ДФАВБП	1	1	1(0)	1(0)
Середній рівень якості процесу ДФАВБП				
Об'єкт ДФАВБП	1(0)	0	0	0
Суб'єкт ДФАВБП	1	1(0)	1	0
ДФІ	1	1	1	1
Низький рівень якості процесу ДФАВБП				
Об'єкт ДФАВБП	0	0	0	0
Державні аудитори	1(0)	0	0	0
Суб'єкт ДФАВБП	1(0)	1(0)	0	0

З метою підвищення рівня розвитку ДФАВБП у дисертації обґрунтовано механізм його розвитку, під яким запропоновано розуміти саморегулюючу систему елементів контролюючої складової (мети, завдань, методів, принципів, видів, форм, суб'єктів проведення та критеріїв ефективності ДФАВБП) і контрольованої складової, у якій відбувається цілеспрямоване перетворення впливу елементів першої підсистеми на необхідний стан і яка має вхідні впливи у формі зовнішніх вимог і вихідну реакцію у вигляді результатів виконання бюджетних програм. У роботі обґрунтовано, що запропонований механізм враховує два вектори розвитку – функціональний та процесний (рис.6).

Функціональний вектор в механізмі розвитку ДФАВБП характеризує зміну цільового спрямування ДФАВБП: окрім визначення цільового, законного, раціонального використання державних фінансових ресурсів передбачено виявлення соціально-економічного ефекту від реалізації того чи іншого бюджетного проекту.

Процесний вектор в механізмі розвитку ДФАВБП пов'язаний з порядком його проведення як Рахунковою палатою України, так і Державною аудиторською службою України. Його підґрунтям є необхідність ідентифікації аудиторського ризику та визначення рівня суттєвості на основі застосування міжнародних стандартів аудиту.

Визначено, що ДФАВБП спрямовано на підвищення ефективності витрачання державних коштів в процесі виконання бюджетної програми та отримання соціально-економічного ефекту від її реалізації.

За допомогою автокореляції спрогнозовано суми виявлених фінансових порушень, що призвели до втрат фінансових й матеріальних ресурсів, виявлені ДФАВБП у 2016 та 2017 роках. Регресійна динамічна модель має наступний вигляд:

$$y_t = 0,9130 + 0,7014y_{t-1} \quad (1)$$

y_t – прогнозна сума фінансових порушень, що призводять до втрат фінансових і матеріальних ресурсів, виявлених ДФАВБП, за t -й період, млрд. грн.;

y_{t-1} – сума фінансових порушень, що призводять до втрат фінансових і матеріальних ресурсів, виявлених ДФАВБП в попередньому ($t - 1$)-му періоді, млрд. грн.;

t - період прогнозу.

Наведена модель є якісною та значущою, що підтверджується коефіцієнтом детермінації (0,89), критерієм Фішера (5,001), більшим за табличне значення, p -рівнем, близьким до нуля.

За допомогою моделі (1) розраховано, що економічний ефект від подальшого розвитку ДФАВБП за наступні два роки (2017-2018 рр.) для держави буде становити близько 21,5 млн. грн.

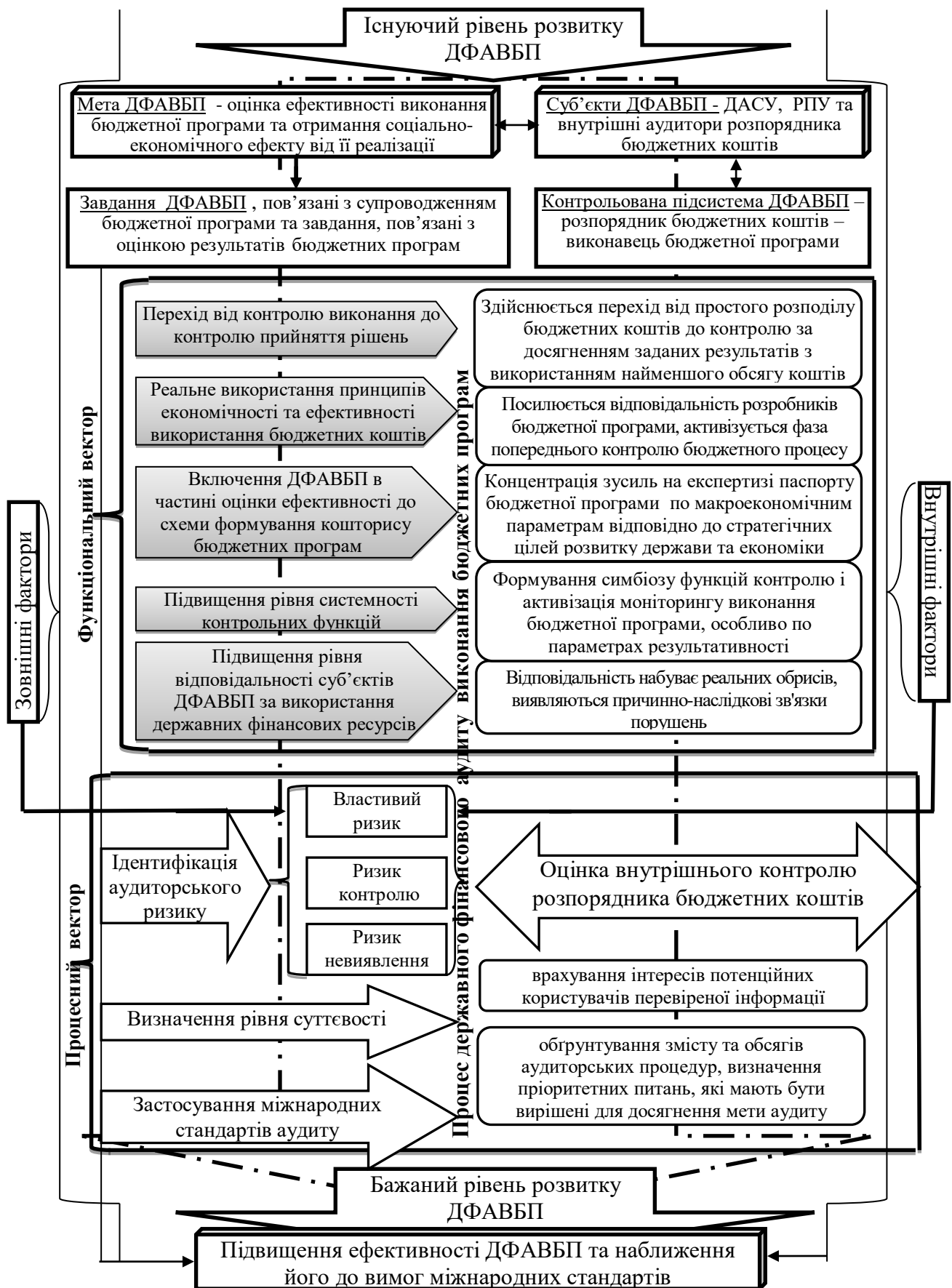

Рис. 6 Механізм розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм

Грунтовність та практична прийнятність запропонованих у дисертації методичних підходів і рекомендацій підтверджуються результатами їх апробації суб'єктами ДФАВБП.

ВИСНОВКИ

У дисертації вирішено важливе науково-практичне завдання щодо теоретичного обґрунтування та розроблення методичних підходів і практичних рекомендацій, спрямованих на подальший розвиток державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм. Основні теоретичні та практичні результати полягають у такому.

1. Розкрито економічний зміст що полягає у формуванні взаємопов'язаних соціально-економічних, науково-дослідних, виробничих та організаційних заходів, спрямованих на досягнення конкретного соціально та економічно значимого ефекту, удосконалено класифікацію та визначено критерії виконання бюджетних програм. Доведено практичне використання класифікаційної ознаки «залежно від ступеня ризику невиконання програми». Впровадження такої ознаки сприятиме визначенню можливості невиконання бюджетної програми з урахуванням причин. Це дозволить визначити напрями фінансування бюджетних програм та необхідність їх поєднання.

2. Уточнено понятійний апарат, який стосується державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм, щодо визначення поняття «державний фінансовий аудит виконання бюджетних програм», яке на відміну від існуючих враховує таку морфологічну ознаку як «багатоваріантність очікуваного результату», а також доповнено класифікацію ДФАВБП, в якій поряд з вже існуючими виокремлено такі класифікаційні ознаки як «мета здійснення» та «аспекти контролю», що є науковим підґрунтям для оцінки якості ДФАВБП, розробки механізму його розвитку та дозволяє виділити пріоритетні напрями фінансування ДФАВБП.

3. Обґрунтовано цільові характеристики (трактування мети і завдань державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм) та структурні елементи (теоретико-методологічний базис, ресурсне забезпечення, організаційне забезпечення, функціональний потенціал, комунікаційний блок) системи державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм, що дало змогу побудувати систему ДФАВБП та визначити необхідність припинення бюджетної програми чи забезпечення її своєчасного та повного виконання із залученням оптимального обсягу державних ресурсів;

4. Виявлено основні тенденції розвитку ДФАВБП за двома суб'єктами державного фінансового контролю – Державної аудиторської служби України та Рахункової палати України. До них належать: удосконалення нормативно-правового забезпечення в сфері ДФАВБП, розробка національних та впровадження міжнародних стандартів його проведення, оцінка якості проведеного ДФАВБП, посилення превентивної функції ДФАВБП та проведення його в процесі реалізації бюджетної програми. Визначено, що більшість порушень бюджетного законодавства продовжують мати системний характер і повторюються із року в рік. На основі прогнозування обсягів фінансування бюджетних програм доведено існування тенденцій до подальшого їх збільшення.

5. Розроблено методичний підхід до оцінки рівня розвитку ДФАВБП, що враховує систему показників за складовими: організаційною, фінансовою, ресурсною та функціональною. Шляхом побудови таксономічного показника, з використанням запропонованої системи, визначено рівень розвитку державного фінансового аудиту

бюджетних програм, з урахуванням якого можливо своєчасно та раціонально розподіляти державні фінансові ресурси між окремими елементами забезпечення ДФАВБП задля підвищення ефективності його розвитку.

6. Удосконалено науковий підхід до оцінки якості ДФАВБП, що передбачає визначення зацікавлених сторін при оцінці якості державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм; відбір критеріїв якості такої оцінки; поступовий перебір критеріїв якості ДФАВБП; визначення оптимального поєднання критеріїв якості ДФАВБП, що дозволяє виявляти пріоритетні напрями фінансування найбільш соціально та економічно значущих сфер діяльності при затвердженні бюджетних проектів.

7. Обґрунтовано механізм розвитку ДФАВБП, який враховує два вектори – функціональний та процесний. Функціональний вектор в механізмі розвитку ДФАВБП, спрямований на зміну його цільового спрямування. Процесний вектор в механізмі розвитку ДФАВБП пов'язаний з порядком його проведення, що дає можливість визначати напрями розвитку ДФАВБП, які потребують фінансування.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ РОБІТ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії

1. Шевченко І. О. Державний фінансовий аудит в Україні: теоретико-методичні засади оцінки якості / І. О. Шевченко // Реформування фінансового контролю в Україні: проблемні питання та напрями їх вирішення : монографія / Л. В. Дікань, О. В. Кожушко, І. О. Шевченко та ін. ; за заг. ред. канд. екон. наук, професора Дікань Л. В. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – С. 65–78.

2. Контроль в бюджетних установах: теорія та практика : монографія / Л. В. Дікань, О. В. Кожушко, І. О. Шевченко та ін. ; за заг. ред. канд. екон. наук, професора Дікань Л. В. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 360 с. *Особистий внесок здобувача полягає у визначенні факторів, що впливають на розвиток державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм.*

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав та у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз

3. Шевченко І. О. Теоретичні засади державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм / І. О. Шевченко // Бізнес Інформ. – 2015. – № 10. – С. 388–395. (Index Copernicus).

4. Dikan L. The development of a typology of state audit in the international and national practice / L. Dikan, I. Shevchenko // Економіка розвитку. – 2016. – № 3 (79). – С. 34–40. (Index Copernicus, BASE, DOAJ). *Особистий внесок здобувача полягає у розробленні класифікації державного аудиту.*

5. Шевченко І. О. Оцінка рівня розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм / І. О. Шевченко // Сталій розвиток економіки. – 2017. – № 4. – С. 131–137. (Index Copernicus).

6. Shevchenko I. O. The budget program: economic content and practice of implementation / I. O. Shevchenko // Baltic journal of economic studies. – 2017. – Vol. 3. – No. 4. – P. 294–301. (Латвія, Index Copernicus, Directory of Open Access Journals, ESCI by Web of Science).

7. Шевченко І. О. Обґрунтування показників оцінки рівня розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм [Електронне видання] / І. О. Шевченко

// Ефективна економіка. – 2017. – № 10. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5812> (Index Copernicus).

Матеріали і тези наукових конференцій

8. Shevchenko I. O. Theoretical principles of state financial audit of budget programs / I. O. Shevchenko // Матеріали за X-а Міжнародна научна практична конференція «Бъдещето въпроси от света на науката – 2014» (София, 17-25 декември 2014 г.). – София : «Бял ГРАД-БГ» ООД, 2014. – С. 9 – 11.

9. Shevchenko I. O. The essence and the importance of state financial audit in contemporary economy / I. O. Shevchenko // Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної заочної конференції студентів і молодих учених вищих технічних навчальних закладів «Інтеграційні процеси та інноваційні технології. Досягнення та перспективи технічних наук» (іноземними мовами) (Харків, 9 квітня 2015 р.). – Х. : ХНАДУ, 2015. – С. 241 – 246.

10. Шевченко І. О. Тезаурис дефініції «державний фінансовий аудит виконання бюджетних програм» / І. О. Шевченко // Збірник матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання економічних наук» (Запоріжжя, 9 – 10 жовтня 2015 р.). – Запоріжжя : ГО «СІЕУ», 2015. – Ч. 2. – С. 36 – 40.

11. Шевченко І. О. Систематизація проблемних питань розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм / І. О. Шевченко // Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Глобальні проблеми економіки та фінансів» (Київ – Відень – Прага, 30 вересня 2015 р.). – Київ : Фінансово-економічна наукова рада, 2015. – С. 148 – 152.

12. Шевченко І. О. Теоретичні аспекти державного фінансового аудиту в сучасних умовах господарювання / І. О. Шевченко // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів «Розвиток європейського простору очима молоді: економічні, соціальні та правові аспекти» (Харків, 24 квітня 2015 р.). – Х. : «НТМТ», 2015. – С. 1046 – 1051.

13. Дікань Л. В. Сутність дефініції «державний фінансовий аудит виконання бюджетних програм» / Л. В. Дікань, І. О. Шевченко // Матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, присвяченої видатному вченому-економісту О. Г. Ліберману «Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики» (Харків, 18 – 19 листопада 2015 р.). – Х. : ФОП Лібуркіна Л. М., 2015. – С. 340 – 343. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM): кольор.; 12 см. – Систем. вимоги: Pentium; 32 Mb RAM; CD-ROM Windows 98/2000/NT/XP; Adobe Acrobat Reader. – Назва з контейнера. *Особистий внесок здобувача полягає в обґрунтуванні методичного підходу до оцінки якості державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм.*

14. Дікань Л. В. Методичний підхід до оцінки якості державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм / Л. В. Дікань, І. О. Шевченко // Матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, присвяченої видатному вченому-економісту О. Г. Ліберману «Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики» (Харків, 17 – 18 листопада 2016 р.) – Х. : ФОП Лібуркіна Л. М., 2016. С. 137 – 141. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM): кольор.; 12 см. – Систем. вимоги: Pentium; 32 Mb RAM; CD-ROM Windows 98/2000/NT/XP; Adobe Acrobat Reader. – Назва з контейнера. *Особистий внесок здобувача полягає у визначенні поняття «державний фінансовий аудит виконання бюджетних програм».*

15. Шевченко І. О. Фактори впливу на стан розвитку державного фінансового аудиту

виконання бюджетних програм / І. О. Шевченко // III Міжнародна конференція «Наука як рушійна антикризова сила» (Київ, 30 вересня 2016 р.). – Київ : Центр наукових публікацій, 2016. – С. 136–140.

16. Шевченко І. О. Аналіз факторів впливу на величину виявлених порушень при проведенні державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм / І. О. Шевченко // Матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Можливості та перспективи забезпечення сталого розвитку економіки України» (Ужгород, 21–22 жовтня 2016 р.). – Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2016. – С. 125–127.

Статті в інших виданнях

17. Шевченко І. О. Теоретичні засади аудиту як форми фінансового контролю [Електронний ресурс] / І. О. Шевченко, В. В. Харківська // Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця. – 2016. – № 11. – С. 397–404. – Режим доступу : http://www.hneu.edu.ua/web/public/moved/hneu/NAUKA/Naukovi_vudannya/MV/MV_11_2016.pdf. *Особистий внесок здобувача полягає у визначенні поняття «аудит».*

АНОТАЦІЯ

Шевченко І.О. Розвиток державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Харків, 2018.

Дисертаційна робота присвячена теоретичному обґрунтуванню та розробці науково-методичних підходів, спрямованих на вдосконалення розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм. Уточнено економічний зміст бюджетних програм за рахунок введення такої класифікаційної ознаки як «залежно від ступеня ризику невиконання програми». Уточнено сутність поняття «державний фінансовий аудит бюджетних програм». Обґрунтовано цільові характеристики державного аудиту виконання бюджетних програм та побудовано модель системи державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм. Виявлено основні тенденції розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм. Розроблено методичний підхід до оцінки рівня розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм. Удосконалено науковий підхід до оцінки якості державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм. Обґрунтовано механізм розвитку державного фінансового аудиту бюджетних програм.

Ґрунтовність та практична прийнятність запропонованих у дисертації методичних підходів і рекомендацій підтверджуються результатами їх апробації на суб'єктах державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм.

Ключові слова: державний фінансовий аудит виконання бюджетних програм, цільові характеристики, система державного фінансового аудиту, класифікація, рівень розвитку, оцінка якості, механізм розвитку.

SUMMARY

Shevchenko I.O. Development of the state financial audit of execution of budget programs. – Manuscript.

Thesis for the degree of candidate of economic sciences in specialty 08.00.08 - money,

finance and credit. - Simon Kuznets Kharkiv national university of economics, Kharkov, 2018.

The thesis is devoted of the theoretical substantiation and development of scientific and methodological approaches and practical recommendations aimed at improving of the development of the state financial audit of the implementation of budget programs. The classification features of budget programs have been clarified and their types have been revealed. In addition to existing ones, an additional classification criterion is proposed "depending on the degree of risk of non-fulfillment of the program". Criteria for the implementation of budgetary programs, which correspond to indicators of efficiency economic and social efficiency, efficiency, economy and quality, are singled out.

The definition of the concept of "state financial audit of the implementation of budget programs," which, in contrast to existing ones, takes into account such a morphological feature as the multivariance of the expected result is specified. The objective characteristics of the state audit of the implementation of budget programs are substantiated, which take into account: the effectiveness of management decisions made, the economy of the resources used, the determination of the factors influencing the result of recommendations on reducing their negative impact; creation of reserves of state financial resources; social and economic benefits. The model of the system of state financial audit of the implementation of budget programs is constructed, which, unlike existing ones, takes into account the theoretical and methodological basis, resource support, organizational support, functional potential, communication unit. The main tendencies of development of the state financial audit of the implementation of budget programs have been revealed. These include: improving the regulatory and legal support for the implementation of budgetary programs in the area of state financial auditing, developing national and implementing international standards for its implementation, assessing the quality of the state financial audit of budget programs, strengthening the preventive function of state financial auditing of budget programs and its implementation of the budget program. A methodical approach to assessing the level of development of the state financial audit of the implementation of budgetary programs was developed. It consists in: identifying indicators that characterize the financial, organizational, resource and functional support for the development of the state financial audit of budget programs; constructing a scale for assessing the level of development of the state financial audit of budget programs; calculation of the state financial audit development level and interpretation of the results of such an assessment. The scientific approach to the assessment of the quality of the state financial audit of the implementation of budget programs has been improved, which, unlike existing ones, makes it possible to identify stakeholders when assessing the quality of the state financial audit of budget programs; to select criteria of quality of the state financial audit of budget programs; to perform a gradual search of the quality criteria of the state financial audit of the implementation of budget programs; determine the optimal combination of the quality criteria of the state financial audit implementation of budget programs. The mechanism of development of the state financial audit of the implementation of budget programs is substantiated. The thoroughness and practical acceptability of the methodological approaches and recommendations proposed in the thesis are confirmed by the results of their approbation of budget programs on subjects of the state financial audit.

Key words: state financial audit of budget programs, target characteristics, system of state financial audit, classification, level of development, quality assessment, arrangement of development.

ШЕВЧЕНКО ІРИНА ОЛЕКСАНДРІВНА

**РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО АУДИТУ ВИКОНАННЯ
БЮДЖЕТНИХ ПРОГРАМ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Підписано до друку 04.06.2018 р. Формат 60x90/16.
Обсяг 0,9 ум.–др. арк. Папір офсетний. Друк різнограф.
Наклад 100 прим. Зам. № 145

Надруковано у центрі оперативної поліграфії ТОВ «Рейтинг»
Свідоцтво про держ. реєстрацію ю. о. АОО № 507350.
61022, м. Харків, пров. Соляниківський, 4
Тел. (057) 771–00–92, 771–00–96.